

відіграє мати, що згодом трансформується у архетипові уявлення про безумовний авторитет Матері, Землі, Неньки. З іншого боку, в сучасному українському суспільстві домінуюче положення займають чоловіки.

Таким чином, під впливом національних архетипів формується досить своєрідна структура гендерної ідентифікації як у чоловіків, так і у жінок. Чоловіки зазнають значного впливу фемінних архетипів. Це спричиняє досить своєрідні поведінкові стратегії чоловіків, тобто їх досить значну залежність від жінки у родинному житті, яка ідентифікується з впливовим образом архетипу Матері. З іншого боку, в суспільно-політичному житті чоловіки реалізують типово-фемінні поведінкові стратегії, що знаходять відображення в своєрідних суспільних процесах, що відбуваються в теперішній час в Україні.

А. Ю. Матвеев
(Хмельницький інститут бізнесу)

Аналіз ролі лідера у політичній системі України

В колишньому СРСР керівною і направляючою силою була комуністична партія, яка визначала генеральну перспективу розвитку суспільства, його внутрішню і зовнішню політику [3.–Ст.6]. Але час показав, що КПРС в дійсності не стала виразником інтересів робітничого класу і, тим більше, всього народу.

Що стосується сьогодення, Конституція незалежної України визначає, що “народ здійснює владу безпосередньо через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами” [4. – Ст.5]. Не згадується тут ні про які партії і, можливо, це правильно.

Кілька тисячоліть історії цивілізованого суспільства свідчать, що виживають тільки ті партії, ті організації та рухи, за основу в яких взято конкретні змістовні ідеї. Якщо, наприклад,

людина вірить у щось, то її важко позбавити цієї віри, особливо якщо вона бачить зовнішнє вираження ідеї у вигляді вчення, яке проповідують конкретні особи, допомагаючи іншим “не збитися на манівці”. І можна лише дивуватися недалекоглядності державних діячів, що намагаються бездумно переслідувати і публічно таврувати своїх опонентів і цим самим досягають зовсім протилежного результату. Так і в Україні – ті, кого переслідує держава, неодмінно користуються підтримкою народу. Давно варто збагнути, що ідеї самі по собі – незнищенні. Поки живуть люди – живуть і ідеї.

Тоді виникає питання: проти кого ж боролись і борються державні діячі? А відповідь проста – вони боролись із відображенням ідей, з “вітряками”. До прикладу можна взяти релігію. Понад тисячу років наш народ сповідує християнство, але залишки язичництва ще й досі присутні в звичаях, обрядах, прикметах українців. Тому що вони тримаються на, нехай і, давній, але вірі [1. – С. 510].

Віра – це духовний світ людини. Спроба довести, що твоє розуміння віри є більш досконалішим ніж інші, вже не належать до духовності. Це вже із сфери раціонального. Таким чином, “розуміння” ідеї вже не є сама ідея, а лише суб’єктивне її відображення. Чого можна було чекати від боротьби між православним розумінням Бога і якимось іншим, крім сліз, крові і страждань. Адже це боротьба з Богом, а не з людьми. Віра в Бога, як і колись, так і тепер, сприймається людиною на підсвідомому рівні [5. – С. 1-5].

Звідси висновок – довіряти можна лише носіям ідей. Але як переконатись в щирості намірів цих носіїв, гуманності ідей і засобів їх реалізації? І як збагнути, носієм якої ідеї є ти сам і яка ідея є “твоя” більше за інші?

Звернемось до недавнього минулого України.

Незважаючи на зародження на початку ХХ століття великої кількості партій, рухів і течій, у них чітко простежується два політичних напрямки: зміна режиму (всі про українські і великодержавницькі партії) та створення нового державного ладу (більшовики). І перемогли не ті, хто хотів “підправити” існуючий

усталений лад, а ті, хто приніс ідею зміни існуючого державного устрою на інший.

І це не дивно, адже в суспільстві, де більшість населення жило за межею бідності, мало лише змінити назву – Російську імперію на Українську Народну Республіку чи, ще простіше, – монархію на республіку. Потрібні були докорінні зміни. Нечисленна група людей (більшовики), що запропонувала несправедливо влаштованому суспільству ілюзорну ідею рівності, перемогла. Ідея більшовиків була дуже простою і зрозумілою.

Адже революції із зміною державного ладу просто так не відбуваються. Якби людям жилось добре, то ніяка, нехай і найбільша, чи найсильніша партія не змогла б повести за собою мільйони. Більшовики ж до 1917 року були в абсолютній меншості. В чому ж тоді причина їх перемоги? А в тому, що більшовики запропонували людям просту і зрозумілу річ – “жити за справедливістю”. Саме справедливість була і є для багатьох людей бажаною мрією, саме вона дає надію слабким, бідним, необлаштованим. Зроблено це було геніально – нездійснену і неперевірену мрію про рай небесний замінили на цілком реальну ідею “раю на землі”, коли б ще за життя можна було жити в справедливому суспільстві. Але від щирого бажання до реального результату дорога довга і не завжди пряма [9. – С. 574]. Чи ж справедливо добиватись справедливості несправедливо? Чи є прийнятними будь-які методи і засоби для досягнення поставленої мети?

Будь-яка найгуманніша ідея втрачає свою актуальність, якщо досягається нелюдяними методами. Помилка багатьох політичних ідеологів – щастя одних вони намагаються побудувати на нещасті інших. Практика панування комуністичної партії визначалась гаслами вирваними з контексту теорії, а сама теорія перетворилась у мертву догму. Історія свідчить, що штучне перенесення позитивного чужого досвіду природним способом не приживається. Численні реформи радянських правителів в намаганні якщо не “перегнати”, то хоча б досягти чужого, “західного” рівня життя, завжди закінчувались провалом, оскільки здійснювались на примітивному рівні – переносились готові

результати чужої діяльності, що були створені на ґрунті іншої історичної традиції.

І деякі політики нинішнього часу не лише не є носіями гуманістичних ідей, не лише самі не є лідерами, за якими можна йти, а й навіть на словах не намагаються виглядати такими. Ось чому стали з'являтися численні монстри, що називають себе партіями, рухами, блоками і т. п., які визначають свою політичну платформу "лівіше", "правіше" від чогось чи когось, або ж взагалі "центріше" від усіх. Люди, що приходили на вибори, віддавали свої голоси за того, хто їм близький ідеологічно, а не за партію.

Навіть церква все більше включається у політичне життя в Україні. Спільні політичні та релігійні інтереси проявились під час виборів до Верховної Ради України й органів місцевого самоврядування у 1998 році. Глава Української Православної церкви – Київського патріархату, патріарх Філарет (Денисенко) напередодні виборів заявив, що його церква підтримуватиме центристські і праві партії, а патріарх УАПЦ Димитрій (Ярема) – сподвижників української ідеї державності і церковності, митрополит Володимир (Сабодан) і УПЦ відмежувались від політичних симпатій партіям. Прихильники Української греко-католицької церкви активно-підтримували Народний рух України. Але партії християнського спрямування набрали лише 3,5 відсотка голосів, що свідчить про їх недостатній вплив на населення.

Виборча кампанія 1998 р. показала, що українська церква має ще недостатній вплив на суспільство, не займає вирішальних духовних висот в процесах українізації політичної влади в Україні, а також в утвердженні державності і протистоянні антиукраїнським, антинаціональним силам, які гальмують державотворчі та національно-прогресивні явища [8. – С. 184].

Під час останніх парламентських виборів програми партій і блоків "За єдину Україну!", "Батьківщина", "Яблуко", "Жінки за майбутнє", СДПУ(о), КПУ, "Наша Україна" носили конкретний і багатообіцяючий характер. В кожній з них обіцянки, пов'язані з вирішенням питання безробіття, реалізацією молодіжних програм, розв'язанням проблем у промисловості і сільському господарстві, виправленням помилок, допущених під час приватизації і, нарешті

- покінчити з бідністю. Різниця ж вбачалась тільки у ставленні до Президента та його оточення. Одним він доподобив, а іншим - наче кістка в горлі. Всі вони, як молитву, повторювали: "До старої системи повернення не буде!"

Тим часом вибори відбулись. І можна із впевненістю стверджувати, що ті партії і блоки, що подолали 4% бар'єр, перемогли тільки завдяки своїм лідерам. Багатьом виборцям важко було розібратись у назвах численних партій, тим більше, в їх програмах. Вони, скоріше орієнтувались на лідера, вірили йому, віддавали свої голоси.

Виборцям імпонували ті лідери, які визнавали, що в країні система державної влади недосконала, ті, що пропонували внести зміни до Конституції з питання взаємовідносин Президента і Верховної Ради.

Потрібно відмітити, що останнім часом зросла роль жінки в українській політиці. Особливо це стало помітно під час тих же останніх виборів. Навіть не відкидалась можливість обрання Президентом України жінки. В історії нашої країни вже є яскраві приклади такого правління. Серед них чільне місце займає княгиня Ольга [2. - С. 8].

Дані, отримані внаслідок соціологічного опитування, проведеного Центром економічних і політичних досліджень імені О.Разумкова, чітко, наче барометр, вказують на зміну суспільного клімату. Більшість дорослого населення (54%) готова довірити керівництво країною жінці (27,2 % - ні; 11,8 % - так, але з часом; 7% - важко відповісти). Така позиція потенційних виборців обумовлена природним бажанням відчувати впевненість і спокій, що пов'язані із загальноновизнаними уявленнями про жіночий характер, а не партійною приналежністю.

У країнах Європи вже давно стала нормою присутність жінок в органах законодавчої і виконавчої влади, тому немає нічого дивного в тому, що за десять років існування України, як незалежної держави, у людей виробились стереотипи суспільної поведінки, про які в азіатчині радянської імперії не можна було й помислити [6. - С. 14].

Відомо, що справжня демократія ґрунтується на протидії і критиці влади. Опозиція в демократичному суспільстві була і буде, але чільне місце в ній будуть відігравати не партії чи блоки, а лідери суспільства. Політики старого типу, що обтяжені стереотипами віджилої системи повинні поступитись місцем молодим, не закомплексованим. Не партіям, а їм – мислячим і прогресивним – належить майбутнє.

На думку голови Української республіканської партії “Собор” Анатолія Матвієнка “майбутня коаліція під вибори – 2004 повинна формуватись на основі “Нашої України”, БЮТ та СПУ. Лише наявність у ній всіх трьох перелічених складників дає шанс перемогти вже в першому турі не наражаючись на страшний ризик боротьби з усією потугою неправової державної машини в другому турі. ...І я переконаний: шанси цього об'єднання стануть набагато вагомішими, коли в знаменнику ми напишемо не прізвище якогось одного політика, а слово “Україна” [7. – С. 2].

Партії і блоки, створені “під лідерів і вибори”, без чітких програм, перестануть функціонувати. Партії лівого спрямування відходять від дій революційного характеру. Праві ліберали, які обіцяли провести реформи за своїми схемами, дискредитували себе. Націоналістичні партії, через свої деструктивні дії втратили підтримку народу.

Україна повільно, але впевнено наближається до європейських політичних стандартів. І немає сумніву в тому, що вона ввійде до числа процвітаючих демократичних держав, а не буде останньою серед цивілізованих країн.

Джерела:

1. Атеистический словарь. – М., 1985. – С. 510.
2. Козуля О. Жінки в історії України. – К., 1991. – С. 8.
3. Конституція (Основний закон) Союзу Радянських Соціалістичних республік. – К., 1977. – Ст. 6.
4. Конституція України. – К., 1997. – Ст. 5.
5. О релігії вообще и о христіанстве в частности. – М., Типографія В. Готьє, 1875. – С. 1-5.
6. Патріот України, № 47. – 2002. – С. 14.
7. Персонал Плюс, № 29 (30), 25-31 серпня 2003 року. – С. 2.

8. Слободянюк Петро. Українська церква: історія руїни і відродження. – Хмельницький, 2000. – С. 184.
9. Философский энциклопедический словарь. - М., 1983. – С. 574.

А.І. Панченко

(Сумський державний університет)

Глобалізація і демократичні орієнтири України

Процес глобалізації, що відбувається в сучасному світі, характеризується кількісним зростанням, інтенсифікацією політичних, економічних, соціальних, культурних зв'язків, стосунків різних країн світу, посилюються інтеграційні процеси в житті людства, підвищується взаємозалежність і заємопов'язаність членів людського співтовариства.

Залишаючи поза межами розгляд проблем, що торкаються наслідків глобалізації в економіці, комунікаційних технологіях, в соціальному і культурному житті, розглянемо деякі аспекти впливу глобалізації на поширення демократії в сучасному світі і в Україні зокрема.

Коли зникають перешкоди на шляху розповсюдження інформації і посилюється взаємозв'язок між різними державами, виникають сприятливі умови для поширення демократичних цінностей, зростає можливість міжнародного співтовариства отримувати інформацію стосовно певних стандартів суспільного життя в тій чи іншій країні, здійснювати моніторинг просування до демократії, яка, на думку політологів, найбільш відповідає самій природі людини.

Водночас глобалізація в значній мірі нівелює відмінності країн, їх історичні і національні особливості, нав'язує певні стандарти суспільного життя, стверджує погляд, далеко не безсумнівний, на демократичні цінності, посилює тиск – не тільки економічний, але й політичний – транснаціональних корпорацій на уряди національних держав, які не завжди здатні розв'язати як внутрішні, так і зовнішні проблеми.